

Manc.: «s'entén per *quadrejar un arbre*, pelar-lo i carar-lo o fer-li les cares que un quadrat ha de tenir» (I, p. 153); Verdagner l'empra en context semblant: «pins aterra i avets lo llenyataire, / que el serrador *quadreja*, i fa 'l pedrayre / lo mateix ab lo marbre y lo granit» (*Canigó* XI, 17). *Quadrejades*, segons *Cost. Manc.* «són els trossos o llenques de fusta que es treuen del tronc en quadrejar-lo» (I, 152).

Quadriga, usat per Costa i Llobera (1906), apareix també com a títol d'un joell poètic de G. Alomar (en la col·lecció «Els Poetes d'Ara», Bna. 1924, p. 25).

Quadratura, en Llull: «Tractat de la *Quadratura* e Trianglatura del Cercle» (Caretà, *Barb.*, s. v. *circol*).

Quatrimada 'cabra d'entre quatre o cinc anys', recollit per JCoromines a *Echo* (Alt Arag.), 1966, del II. *QUADRIMUS* 'de quatre hiverns'.

Quàdriga: Fontserè suggereix l'admissió d'aquest mot en les seves notes marginals al *DFa*.

Esquadra: als exemples ja donats (II, 400b50) afegim els següents citant del *ThPu.*, 1575: «cap de *esquadra* o caporal: tribunus militum» (p. 174), «*esquadra* de cavalls lleugers: armatur[e]a lenis expedita manus» (p. 175).

Quadró, V. *caire* (II, 400b14ss.) i *quadro* *Quadrumà*, *quadrupedant*, *quadrúpede*, *quàdruple*, *quadruplicació*, *quadruplicar*, V. *caire* *Quagres* 'bolets' (*DAG.*), veg. *cuabra* (*CUA*) *Quaix*, V. *quasi*

QUAL, prové de l'adjectiu i pron. interrogatiu llatí *QUALIS* 'tal com', 'com', 'de quina naturalesa'. □ 1.^a *doc.*: primers escrits no literaris, i *Hom. d'Org.* etc.

El II. *QUALIS* indicava la qualitat, la manera de ser i corresponia rigorosament a l'adjectiu indefinit *TALIS*. En el romànic es va convertir en un mer interrogatiu o relatiu sense valor qualitatiu, substituïnt els llatins *QUIS* o *QUI*, prenent, doncs, els significats dels interrogatius *què*, *quin* i *qui*. En català antic és ben comú amb els valors d'aquests darrers (veg. infra); i com a relatiu, pronom i adjectiu: l'única funció amb què s'usa en la llengua literària actual.

Altrament, en el llenguatge antic també es troben deixalles del seu significat originari qualitatiu, un poc millor conservat en castellà i italià (*DECH* II, 257b). Notem els exemples: Jaume I «E vejats la virtut de Déu *cal* ('com') és: --- ço que cuydàvem que ns fos contrari nos ajudà» (*Cròn.*, cap. 58, ed. Col. Pop. Barcino, II, 26); i en Llull, que l'usa en sentit abstracte: «cascú és *qual* ('de la manera que és') per sa pròpia individualitat no individuada d'altra substància» (*Arbre Sc.*, *AlcM*). Encara en textos més tardans: en el *Proc. Olives* (fi S. xv) «Car no és lo temps *qual* ésser solia» (v. 321) i en text dels xv-xvi citat per *AlcM*: «trobant-me en tal necessitat, pensar poreu *qual* estiguí». Apareix en contraposició amb *tal* en aquests aforismes que inclou el *DTO*. 1647: «*Qual* és la senyora, *tals* les criades» i «*Qual* és l'home, *tal* la oració»; recordem a més l'aforisme antic «No quarts *quins* mas *quals*».

Qual solia usar-se a més en combinació amb (*ai*)*tal*

amb valor de *tal com*: «--- l'amor de Déu e aquel salvament fo *aitals qual* podez auzir ---» (doc. dels Ss. XII-XIII, en Russell-Gebbett, *Med. Cat. Ling. Texts*, pàgina 90.5); a. 1323 «e la forma de la pau fos *aytal qual* se conté en la forma del procuratori» (*AlcM*). JRoig empra *tal qual* postposat al substantiu en el sentit de 'passadora, mediocre': «bé-s trobarà / en qualque part, / mas luny e tart, / muller *tal qual*, / e cominal, / toleradora, / ordenadora» (v. 6649). Notem que la frase adverbial *tal qual* és d'ús avui a les Balears amb el significat de 'no gaire bé, mediocrement' (*AlcM* en cita un ex. de c. 1880) i en català comú amb valor de 'tal com és o era, sense canvi': Fabra, *Gram.*, 1956, § 38.v, dóna aquest exemple: «Si us deixo la ràdio, torneu-me-la *tal qual*».

Com a interrogatiu, adjectiu i pronom, amb valor de *quin*, *-a*, *qual* era ben comú en tota l'Edat Mitjana: Jaume I «així que tants n'aguem de testimonis, que sabem la cosa con (=com) fo ni con no, ni en *cal* loch era estada la moneda feyta, ni qui la feu, ni *quals* ('ni qui eren')» (*Cròn.*, cap. 471, VIII, 64); Llull «L'endemà --- l'abat e-ls monges retornaren en lo capítol, per ordenar *quals* sciències degués mostrar Blanquerna. —Blanquerna —dix l'abat—: *quals* sciències vos és semblant que dejats mostrar?» (*Blanq.* I, 289.25ss.), «e si res no eres, *qual* cosa pories aver ne posseyr?» (*Doctr. Puer.*, p. 131), «*qual* és mayor bé, o ésser amat de Déu o ésser amat per ésser senyor de diners, castells, ciutats, regnats?» (ib., p. 136); Muntaner «--- los castellans tots demanaven: —*Qual* és l'almirall del rei d'Aragó ---?» (*Cròn.*, cap. 179, Col. Pop. Barc. v, 57.2); *Eiximenis* «*qual* és pus honorable cosa dar o reebre?» (*Doctr. Comp.*, ed. *CoDoACA* XIII, p. 316). Una variant de forma de f. *quala*, feta sobre *qual*, apareix ja en les *VidesR*: «çno avets vosaltres ausit cridar *cala* pena és pausada contre los crestians?» (1982r2 PB, *qualis* poena V597.27), i n'hi ha exemples en *Genebreda*, en *Corbatxo* («*quala* és aquella de les moltes qui alà són?»), *BDLC* xvii, 27), en *Amic e Melis* (*NCL* XLVIII, 122), en el *Spill* («Pren la vianda / *quala* més vulles», v. 749), i en el *Tirant* etc. Notem que *qual* en aquesta funció ha estat reemplaçat en tot el domini lingüístic per *quin*, *-a*, i sols ha perviscut en el dialecte balear, fent el femení com *quala*. Se'n troben exemples en la cançó popular: «Jugau-me a cart o creu, / Veiam de *quala* seré» (Moll, *Amoroses*, 82); una variant *aqual* en una altra cançó: «Encara mos guerrers / Siguen dos ni tres ni quatre, / No deixaré de combatre, / Veiam *aqual* porà més» (ib., 76). *AlcM* dóna els següents exemples de l'ús diari: «De ses dues gerres, *quala* te'n dus?», «*Quala* vols: sa negra, o sa blanca?». A Mall. i Men. s'usa a més un derivat adv. *qualment* 'com, de quina manera', ja documentat en els docs. balears de 1513 i 1606 (*AlcM*) i il·lustrat per aquest diccionari amb aquest exemple de l'ús diari: «Jo li vaig demostrar *qualment* ell en té tota sa culpa».

Com a relatiu, pronominal o adjectiu, *qual* acompanyat de l'article definit, era ben freqüent en els textos medievals des d'un principi. Notem primerament